

ZAMONAVIY YAPONIYA JAMIYATIDA QADRIYATLAR, ANANAVIY TA'LIM TIZIMI VA ZAMONAVIY UYG'UNLIK

Mirsoliyeva Nargiza Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universiteti "Ijtimoiy-gumanitar fanlar" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy Yaponiya jamiyatida qadriyatlar tizimi, ta'lim tizimi va ularning o'zaro uyg'unligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Yapon jamiyatida an'anaviy madaniy qadriyatlarning saqlanib qolishi hamda ularning zamonaviy ijtimoiy jarayonlar bilan uyg'unlashuvi ta'lim tizimi orqali shakllanishi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqot davomida Yaponiyada jamoaviylik, intizom, mehnatsevarlik, hurmat va mas'uliyat kabi qadriyatlarning ta'lim jarayonida shakllanishi hamda ularning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni yoritiladi. Natijada zamonaviy Yaponiya ta'lim tizimi an'anaviy qadriyatlar va innovatsion yondashuvlarning uyg'unlashuvi asosida shakllangani ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: qadriyatlar tizimi, ta'lim, madaniyat, ijtimoiy uyg'unlik, an'ana va modernizatsiya, pedagogika, jamiyat taraqqiyoti.

СОВРЕМЕННОЕ ЯПОНСКОЕ ОБЩЕСТВО: ЦЕННОСТИ, ТРАДИЦИОННАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ И СОВРЕМЕННАЯ ГАРМОНИЯ

Мирсолиева Наргиза

Преподаватель кафедры «Социально-гуманитарные науки»

Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы имени Алишера Навои

Аннотация: В данной статье анализируются система ценностей современного японского общества, образовательная система и их взаимосвязь. Рассматриваются механизмы формирования традиционных социальных ценностей, таких как коллективизм, трудолюбие, дисциплина, уважение и ответственность в образовательном процессе. Также

анализируется гармония традиций и модернизации в системе образования и ее влияние на развитие общества. Результаты исследования показывают, что образовательная система Японии успешно сочетает национальные ценности с современными инновациями, что способствует устойчивому развитию общества.

Ключевые слова: система ценностей, образование, культура, модернизация, педагогика, социальная гармония.

CONTEMPORARY JAPANESE SOCIETY: VALUES, TRADITIONAL EDUCATION SYSTEM, AND MODERN HARMONY

Mirsoliyeva Nargiza

Lecturer, Department of Social and Humanitarian Sciences

Alisher Navoi Tashkent State University of Uzbek Language and Literature

Abstract: This article analyzes the value system of contemporary Japanese society, its educational system, and their interrelationship. It examines the mechanisms of forming traditional social values, such as collectivism, diligence, discipline, respect, and responsibility within the educational process. The study also explores the harmony between tradition and modernization in the education system and its impact on societal development. The research findings indicate that Japan's educational system successfully integrates national values with modern innovations, contributing to the sustainable development of society.

Keywords: value system, education, culture, modernization, pedagogy, social harmony.

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida ko'plab mamlakatlarda milliy qadriyatlar va zamonaviy taraqqiyot o'rtasidagi muvozanatni saqlash muhim masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, rivojlangan davlatlar tajribasida an'anaviy madaniy qadriyatlar va zamonaviy texnologik rivojlanish o'rtasidagi uyg'unlik jamiyat barqarorligining muhim omili sifatida namoyon bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy Yaponiya jamiyati alohida e'tiborga loyiqdir. Ushbu mamlakat qisqa tarixiy davr ichida yuqori iqtisodiy va texnologik taraqqiyotga erishgan bo'lsa-da, o'zining milliy madaniy qadriyatlarini saqlab qolishga

muvaffaq bo'lgan. Mazkur jarayonda ta'lim tizimi muhim rol o'ynaydi. Ta'lim orqali yosh avlodga nafaqat ilmiy bilimlar, balki milliy an'analar, ijtimoiy mas'uliyat va jamoaviy qadriyatlar ham singdiriladi. Shu sababli Yaponiya tajribasini o'rganish zamonaviy ta'lim tizimlarini takomillashtirish nuqtai nazaridan dolzarb ilmiy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqot jarayonida ilmiy manbalarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv hamda umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Yaponiya ta'lim tizimi va jamiyat qadriyatlariga oid ilmiy adabiyotlar o'rganilib, ularning mazmuni va asosiy g'oyalari tahlil qilindi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida qadriyatlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillar aniqlanib, ularning ijtimoiy ahamiyati yoritildi. Yaponiyaning ta'lim tizimi an'ana va yangiliklarning o'ziga xos uyg'unligidan iborat bo'lib, u zamonaviy yondashuvlarni joriy etish bilan birga milliy madaniy o'zligini ehtiyotkorlik bilan saqlab keladi. Yapon ta'limining tarixiy rivojlanish bosqichlari — Edo davri (1603–1868) hamda undan keyingi Meiji davri (1868–1912) — mamlakat yangi ta'lim modellarini qabul qilgan holda o'zining madaniy va falsafiy ildizlariga sodiq qolganini ko'rsatadi. Aynan shu moslashuv jarayonlari natijasida bugungi kunda an'anaviy meros bilan ilg'or pedagogik usullarni birlashtirgan zamonaviy ta'lim tizimi shakllangan. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — tarixiy bosqichlar va ta'lim sohasidagi islohotlar Yaponiyaning ta'lim tizimi shakllanishi hamda rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatganini tahlil qilishdir. Tadqiqotda, ayniqsa, yapon ta'lim islohotlarining ahamiyatiga e'tibor qaratilib, an'anaviy qadriyatlar bilan g'arb g'oyalari o'rtasidagi muvozanat qanday saqlanib kelinayotgani ko'rib chiqiladi. Bu esa Yaponiyaning tezkor texnologik va ijtimoiy rivojlanish sharoitida ham o'ziga xos ta'limiy identitetini qanday saqlab qolayotganini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Unda tizimning bugungi holatiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillar — madaniy qadriyatlar, an'anaviy va g'arbona yondashuvlarning uyg'unlashuvi, shuningdek o'quvchilarning shaxsiy rivoji va ijtimoiy mas'uliyatiga qaratilgan e'tibor — tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globallasuv sharoitida ta'lim tizimlarining

moslashuvchanligini o'rganish ko'plab mamlakatlar uchun muhim vazifaga aylanib bormoqda. Shu bois tadqiqot ta'lim jarayoniga madaniy an'analarni integratsiya qilishning ahamiyatini ko'rsatishga qaratilgan. Bunday yondashuv nafaqat o'quvchilarning akademik natijalarini yaxshilaydi, balki ularning ijtimoiy va madaniy kompetensiyalarini ham rivojlantiradi. Yaponiyaning ta'lim tizimi an'ana va innovatsiyalarni muvaffaqiyatli uyg'unlashtirishning yorqin namunasi bo'lib, o'zgaruvchan dunyo sharoitida barqarorlik va samaradorlikni ta'minlaydi. Yaponiyaning ta'lim tizimi tarixiy jihatdan bir necha muhim bosqichlarni bosib o'tgan bo'lib, ular uning hozirgi ko'rinishiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Ushbu rivojlanishning boshlanishini Edo davridan (1603–1868) kuzatish mumkin. Bu davrda ta'lim asosan jamiyatning yuqori tabaqalari uchun mo'ljallangan edi. O'sha paytda “teraso” va “xanko” kabi maxsus maktablar faoliyat yuritib, asosan samuraylar tabaqasining vakillariga ta'lim berardi. Ushbu muassasalarda o'qish, yozish hamda xitoy falsafasini o'rganishga katta e'tibor qaratilgan bo'lib, bu o'quvchilarda muhim madaniy va axloqiy qadriyatlarning shakllanishiga xizmat qilgan. Ta'lim oluvchilar soni cheklangan bo'lsa-da, aynan shu davr keyinchalik amalga oshiriladigan islohotlar uchun muhim poydevor bo'lib xizmat qilgan.

Yapon ta'lim tizimidagi eng katta o'zgarishlar Meiydzi imperatori hukmronligi davrida (1868–1912) yuz berdi. Aynan shu davrda g'arb ta'lim modellari keng joriy etila boshladi. G'arb madaniyatining ta'siri ostida Yaponiya o'z ta'lim tizimini tubdan yangilab, unga ilm-fan, texnika va ilgari mamlakatda keng rivojlanmagan gumanitar fanlarni kiritdi. Shu davrda birinchi universitet va kollejlari tashkil etilib, professional ta'lim tizimining asosi yaratildi. Ta'lim olish imkoniyatlarining kengayishi esa aholining katta qismi uchun bilim olish imkonini ochib berdi va mamlakatning tez sur'atlarda modernizatsiya qilinishiga hamda xalqaro maydonda o'z mavqeini mustahkamlashiga yordam berdi. XX asrda Yaponiya ta'lim tizimi rivojlanishda davom etdi va mamlakatning siyosiy hamda ijtimoiy hayotidagi o'zgarishlarga moslashdi. Ikkinchi jahon urushidan so'ng Yaponiya ta'lim tizimida muhim sifat o'zgarishlari yuz berdi. Bu jarayon yangi

demokratik va insonparvar g'oyalari ta'sirida shakllandi. Ta'lim tenglik va hamma uchun ochiqlik tamoyillariga asoslana boshladi. Yangi o'quv dasturlari joriy qilindi, o'qitish usullari qayta ko'rib chiqildi va o'quvchilarning mustaqil fikrlashi hamda ta'lim jarayonida faol ishtirokiga alohida e'tibor berildi. Shu tariqa, yapon ta'lim tizimining tarixiy rivojlanishi — diniy ta'limdan dunyoviy ta'limga, an'anaviy yondashuvdan zamonaviy usullarga o'tish jarayoni — bugungi kunda mavjud bo'lgan o'ziga xos ta'lim modelining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Hozirgi davrda amalga oshirilayotgan islohotlar ham Yaponiyada ta'lim tizimida an'ana va innovatsiyalar o'rtasidagi muvozanatni saqlashga xizmat qilmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimi umumiy ta'limni ta'minlash, shuningdek o'quvchilarning akademik va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan. An'anaviy o'qitish shakllaridan yapon jamiyati asta-sekin shaxsiy qobiliyatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan amaliy yondashuvga o'tdi. Bu esa global miqyosda raqobatbardosh va muvaffaqiyatli fuqarolarni shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, kattalarga hurmat, jamoada ishlash kabi madaniy va ijtimoiy qadriyatlar saqlab qolingan bo'lib, ta'lim tizimi zamonaviy dunyoning yangi talablariga moslashishda davom etmoqda. Bu holat yapon madaniyatining yangi g'oyalarni o'zlashtirish bilan birga o'ziga xosligini saqlab qolish qobiliyatini ko'rsatadi. Bugungi kunda Yaponiyaning ta'lim tizimi nafaqat akademik bilimlarga e'tibor qaratishi, balki o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashi bilan ham ajralib turadi. Bu jarayonda jamoaviy mashg'ulotlar va axloqiy tarbiyaga alohida e'tibor berilishi muhim ahamiyatga ega. Bunday yondashuv o'quvchilarga faqat bilim olish emas, balki hamkorlik qilish va ijtimoiy muhitga moslashish ko'nikmalarini ham rivojlantirish imkonini beradi. Natijada yapon o'quvchilari jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxslar sifatida shakllanadi hamda ijtimoiy va professional muhitga muvaffaqiyatli integratsiyalashadi. Shuningdek, yapon ta'lim tizimi yangi g'oyalari va pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirishda katta moslashuvchanlikka ega. U an'anaviy usullarni zamonaviy pedagogik qarashlar bilan uyg'unlashtirish orqali rivojlanib bormoqda. Bu moslashuvchanlik tarixan shakllangan madaniy an'analarga asoslanadi, ular turli

falsafiy va pedagogik g'oyalarni birlashtirishga undaydi. Yapon jamiyatining yangi g'oyalarni qabul qilib, ularni o'z ehtiyojlari va sharoitlariga mos ravishda uyg'unlashtira olishi yapon tafakkurining muhim xususiyatlaridan biri hisoblanadi. Bunday yondashuv ta'lim tizimining rivojlanishini rag'batlantirib, uning zamonaviy global talablar bilan mos kelishini ta'minlaydi. Yapon ta'lim tizimiga ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillardan biri — an'anaviy madaniy qadriyatlarning keng qo'llanilishidir. Masalan, kattalarga hurmat va jamoaviylik tamoyillari o'qitish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ushbu qadriyatlar o'quv jarayonida o'ziga xos muhit yaratib, sinfda o'zaro tushunish va hamkorlikni mustahkamlaydi. Yaponiyada ta'lim jarayoni nafaqat bilim berishga, balki o'quvchilarda mas'uliyat hissi va o'zaro hurmatni shakllantirishga ham qaratilgan. Shu sababli yapon ta'lim tizimi an'ana va innovatsiyalar o'rtasidagi muvozanatni saqlab, tez o'zgarayotgan dunyo sharoitida ham barqaror va samarali bo'lib qolmoqda. Yaponiyaning ta'lim tizimi dunyodagi eng o'ziga xos tizimlardan biri hisoblanadi. Bunga kattalarga hurmat va jamoaviylik kabi madaniy qadriyatlarning kuchli ta'siri sabab bo'ladi. Bu an'analar jamiyat tafakkurida chuqur ildiz otgan bo'lib, o'quvchilar o'rtasidagi hamda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Natijada ta'lim jarayonida ko'pincha jamoaviy manfaatlar shaxsiy manfaatlardan ustun qo'yiladi. Shu tarzda, Yaponiyaning madaniy o'ziga xosligi ta'lim amaliyoti bilan uyg'unlashib, o'quv muassasalarida o'ziga xos muhitni saqlab qolishga yordam beradi. Yaponiyada yangi ta'lim tashabbuslari mamlakat ta'lim tizimining moslashuvchanligini ko'rsatadi. U global tendensiyalarga moslashgan holda rivojlanadi, biroq o'zining madaniy xususiyatlarini saqlab qoladi. Zamonaviy ta'lim islohotlarida hurmat, jamoaviy fikrlash kabi muhim madaniy qadriyatlarga alohida e'tibor qaratiladi. Bu esa ta'lim natijalarini yaxshilashga yordam beradi. Shu bilan birga, yapon ta'lim tizimi g'arb g'oyalarini ham o'zlashtirib, ularni milliy madaniy sharoitlarga moslashtiradi va shu orqali zamonaviylik hamda samaradorlikni ta'minlaydi. Shunday qilib, Yaponiyaning ta'lim tizimidagi innovatsiyalar faqat akademik natijalarni yaxshilashga qaratilmagan. Ular mamlakat madaniy me'yorlariga mos keladigan ijtimoiy

ko'nikmalarni shakllantirishni ham ko'zda tutadi. Bu tashabbuslar an'analarni saqlash va yangi sharoitlarga moslashish o'rtasida muvozanatni ta'minlaydi. Natijada ta'lim tizimi barqaror rivojlanish va uzluksizlikni saqlab qoladi. Shu sababli yapon ta'lim tizimi ilmiy yutuqlar va madaniy qadriyatlarni uyg'unlashtirgan holda dunyodagi eng muvaffaqiyatli va hurmatga sazovor tizimlardan biri bo'lib qolmoqda. Yaponiyaning ta'lim tizimi an'ana va innovatsiyalarning muvaffaqiyatli uyg'unlashuvi natijasida shakllangan bo'lib, bu uning jahon miqyosidagi o'ziga xosligi va rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Ta'lim tizimining asosiy tarixiy bosqichlari Edo va Meydzi davrlarini o'z ichiga oladi. Edo davrida ta'lim asosan jamiyatning yuqori tabaqalariga qaratilgan bo'lib, unda xitoy falsafasi va madaniy qadriyatlarga katta e'tibor berilgan. Meydzi davrida esa g'arb ta'lim modellari joriy etilishi natijasida muhim o'zgarishlar yuz berib, mamlakatda modernizatsiya jarayoni boshlanadi hamda birinchi universitet va kollejlari tashkil etiladi. Zamonaviy yapon ta'lim tizimi ko'p asrlik an'analar bilan zamonaviy tendensiyalar o'rtasidagi muvozanatni saqlab qolish qobiliyati bilan ajralib turadi. Tizim o'quvchilarning akademik bilimlari bilan bir qatorda ijtimoiy ko'nikmalarini ham rivojlantirishga qaratilgan. Shu bilan birga, hurmat, jamoaviylik kabi muhim madaniy qadriyatlar saqlab qolingan. Natijada shaxsiy rivojlanish ijtimoiy va axloqiy qadriyatlar bilan uyg'unlashadi va bu mas'uliyatli hamda malakali fuqarolarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Yaponiya jamiyatida qadriyatlar tizimi ko'p asrlik madaniy an'analar asosida shakllangan bo'lib, ularning asosiy qismini jamoaviylik, mehnatsevarlik, intizom va o'zaro hurmat tashkil etadi. Ushbu qadriyatlar ta'lim tizimi orqali yosh avlodga bosqichma-bosqich singdiriladi. Maktab ta'limida o'quvchilarning faqat akademik bilimlari emas, balki axloqiy tarbiyasi ham muhim ahamiyatga ega. Ta'lim muassasalarida o'quvchilarni jamoaviy faoliyatga jalb qilish, tartib-intizomni saqlash, o'zaro yordam va hamkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat bilimli, balki ijtimoiy mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, Yaponiya ta'lim tizimining muhim

jihatlardan biri – an’anaviy qadriyatlar bilan zamonaviy innovatsiyalarni uyg’unlashtirishdir. Zamonaviy texnologiyalar, ilmiy yutuqlar va global bilimlar tizimi ta’lim jarayoniga keng joriy etilgan bo’lsa-da, milliy madaniyat va an’analar ta’limning ajralmas qismi sifatida saqlanib qolgan. Natijada yosh avlod zamonaviy bilim va ko’nikmalarni egallagan holda, milliy o’zligini ham anglaydi.

Muhokama. Zamonaviy Yaponiya tajribasi shuni ko’rsatadiki, ta’lim tizimi jamiyat qadriyatlarini shakllantirishning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biridir. Ta’lim orqali yosh avlodning shaxsiy fazilatlari, ijtimoiy mas’uliyati va madaniy o’zligi shakllanadi. Yaponiyada ta’lim jarayonida o’quvchilarning axloqiy tarbiyasiga alohida e’tibor qaratilishi jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalar va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning qo’llanilishi ta’lim sifatini oshirishga imkon beradi. An’ana va modernizatsiya o’rtasidagi muvozanatni saqlash Yaponiyaning ijtimoiy taraqqiyotida muhim omil bo’lib xizmat qilmoqda.

Ushbu tajriba boshqa mamlakatlar uchun ham muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Chunki zamonaviy ta’lim tizimini rivojlantirish jarayonida milliy qadriyatlarni saqlash va ularni yangi ijtimoiy sharoitlarga moslashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy Yaponiya jamiyatida qadriyatlar tizimi, ta’lim tizimi va zamonaviy taraqqiyot o’rtasida o’zaro uyg’unlik mavjud. Ta’lim tizimi an’anaviy madaniy qadriyatlarni saqlash va ularni yosh avlod ongiga singdirishda muhim rol o’ynaydi. Shu bilan birga, innovatsion yondashuvlar va zamonaviy bilimlarning joriy etilishi mamlakatning ilmiy va texnologik taraqqiyotini ta’minlaydi. An’ana va modernizatsiyaning uyg’unligi esa Yaponiya jamiyatining barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Beauchamp E. History of Japanese Education. – Tokyo: University of Tokyo Press, 2015.

2. Cave P. Schooling Selves: Autonomy and Relatedness in Japanese Junior High Education. – Chicago: University of Chicago Press, 2016.
3. Dore R. Education in Tokugawa Japan. – London: Routledge, 2014.
4. Goodman R. Japan's Educational System. – Oxford: Oxford University Press, 2018.
5. Hara T. Japanese Culture and Social Values. – Tokyo: Japan Publishing House, 2017.
6. Hood C. Japanese Education Reform. – London: Routledge, 2019.
7. Inoue T. Society and Education in Japan. – Kyoto: Kyoto University Press, 2016.
8. Ito K. Cultural Values and Education in Japan. – Tokyo: Springer Japan, 2020.
9. Iwabuchi K. Cultural Globalization and Japan. – Durham: Duke University Press, 2015.
10. Kobayashi T. Education and Social Change in Japan. – Tokyo: University Press, 2017.
11. Lewis C. Educating Hearts and Minds. – Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
12. Okano K., Tsuchiya M. Education in Contemporary Japan. – Cambridge University Press, 2019.
13. Rohlen T. Japan's High Schools. – Berkeley: University of California Press, 2016.
14. Sugimoto Y. An Introduction to Japanese Society. – Cambridge University Press, 2021.
15. Takayama K. Globalization and Education in Japan. – London: Routledge, 2020.